

Les monedes de Tarragona¹ (addenda quarta)

JAUME BENAGES

El contingut d'aquesta nova addenda, comprèn quasi tots els períodes del monetari tarragoní, com són el romà republicà o ibèric, romà imperial, visigot, modern i contemporani.

Dels sis exemplars del període romà republicà, en destacarem l'extraordinària qualitat d'encunyació del quadrant del casc macedoni; així com variants significatives d'encuny d'un as, dos quadrants i una única. L'última peça és un as amb llegenda de la Ke antiga de dubtosa ubicació.

En les monedes contramarcades d'aquest període hi tenim un semis del símbol caduceu amb contramarca de punxó circular i un as del signe TI amb contramarca de les lletres S i C puntejades.

Dintre de l'apartat romà imperial hi trobem un denari de les guerres civils del 68-69 dC i dos denaris de Galba, tots ells amb variants significatives als ja publicats.

Tres noves peces visigòtiques, d'aquesta sempre interessant època; dos trients de Suíntila un d'ells amb llegenda Sindila, el segon que coneixem amb aquesta denominació, i una peça fragmentada en un cinquanta per cent d'Egica i Vítiza probablement inèdita.

Feia temps que del període medieval-modern no aportàvem noves dades. Un mig senyal, fals d'època de Ferran II, n'és la novetat.

Per acabar i dintre del període contemporani hi tenim sis duros de punxons de l'any 1809; tres d'ells tenen desplaçaments d'un dels punxons de l'anvers que els fa atractius, dos estan contramarcats i l'últim és fals d'època de llautó.

1. BENAGES, Jaume. *Les monedes de Tarragona*. Tarragona, 1994.

PERÍODE ROMÀ REPUBLICÀ AMB LLEGENDA IBÈRICA

- Núm. 11-A Encetem aquest període amb una aportació emmarcada dintre de les emissions amb Ke antiga (inici del s. II aC), i ressaltem aquesta circumstància, tota vegada que la Ke d'aquesta peça és moderna, és a dir, sense l'apèndix a la part superior. No obstant aquesta variant, hem de precisar que es deu probablement a una errada del gravador, ja que no observem trencament d'encuny. Si mes no, recollim aquest fet en el quadrant², que complementa el nostre inventari número 11.
- Núm. 26-1 Quadrant³, del caduceu, també de les emissions amb Ke antiga, que ja recollírem en el nostre inventari número 26; aquest, però, amb la diferència que presenta la llegenda sobre línia.
- Núm. 28-1 Unça⁴, també del símbol caduceu, i que presenta com l'anterior la llegenda sobre línia.
- Núm. 29-1 Quadrant⁵ del símbol del casc allargat o macedoni, també dintre de les emissions amb Ke antiga, del qual ja en podríem parlar per la seva conservació i bellesa, però a més a més, observem que la figura de l'anvers no porta mantell al coll, com el publicat en el nostre corpus.
- Núm. 81-2 As⁶ del signe TA, de les emissions de llegenda Kese amb Ke moderna i que aportem per la seva variant del cap i pentinat de la figura de l'anvers, així com la llegenda KeSE, que es troba sense línia al des-sota.
- S/N-1 As⁷ de llegenda KeSE amb la Ke antiga i que hem deixat per al final del grup ibèric que hem relacionat. Es tracta d'una moneda de mòdul gran i un pes de 16,71 g i que ens presenta dubtes d'ubicació pel desgast de la peça. No obstant aquesta circumstància, creiem que la podríem situar com un as de la sèrie espiga, del nostre inventari número 22 ja que observem una sèrie de coincidències. A l'anvers i malgrat el seu desgast, només ens coincideixen els bucles del front i del clatell, i les mides del cap; però si ens fixem en el revers són exactament

2. Jesús VICO, SA Madrid, lot núm. 130, subhasta 15-11-2001.

3. Arxiu de l'autor.

4. Arxiu de l'autor.

5. Arxiu de l'autor.

6. Arxiu de l'autor.

7. Col·lecció particular.

iguals, la figura del genet inclinada al darrera, la palma de tres fulles, la llegenda amb la essa característica, la cua del cavall, etc.

Tanmateix hem de dir, que si analitzem els asos de totes les emissions de la Ke antiga, no hi trobem cap coincidència, incloent el de símbol indeterminat de l'inventari número 30 i que recollí L. Villaronga⁸, ja que presenten estils diferents tant a l'anvers com al revers. També hem d'afegir que la peça la vàrem veure abans que fos netejada i en aquell moment ens féu la impressió d'observar, encara que amb dificultat, una palma. Avui tal i com està la peça és difícil de precisar-ho.

Contramarques

Punxó circular

Inventari núm. 24.1 Semis⁹ del símbol caduceu, amb contramarca de punxó circular.

S i C puntejades

Inventari núm. 78. As¹⁰ del signe TI amb contramarca de les lletres S i C puntejades.

PERÍODE ROMÀ

Guerres civils (68-69 dC)

Núm. 19-A Denari¹¹ de la sèrie de les guerres civils dels anys 68-69 dC que comprenen l'anvers del bust del Geni i el revers de Mart despullat amb casc i caminant.

Dintre d'aquesta sèrie, el bust del Geni es presenta unes vegades amb poc cabell i d'altres amb cabell abundant. El nostre denari el podem situar del darrer descrit, però amb diferències notables i ben bé el podríem ubicar entre el nostre inventari 19 i 20.

L'anvers seria igual que el número 20 però amb el bust de geni a la dreta i la llegenda al seu davant, i el revers igual que el número 19. Es tracta donc d'una peça desconeguda.

8. VILLARONGA, Leandre. *Les monedes ibèriques de Tàrraco*. Barcelona, 1983.

9. Arxiu de l'autor.

10. Arxiu de l'autor.

11. Numismatica ARS Classica, A.G. Zurich. Lot núm. 1713, auction L, subhasta 18-5-2001.

Galba (69 dC)

Núm. 9-A Denari¹² de Galba, amb el revers de DIVA AUGUSTA, amb el cap a l'esquerra; la peça presenta la varietat de la direcció de la llegenda de l'anvers, de la descrita en el nostre corpus amb el número 9.

Núm. 23-A Denari¹³ de Galba, de la sèrie de Galba a cavall i del revers d'Hispania, que presenta la llegenda de l'anvers amb l'afegit de SER (Servi) a la llegenda habitual de GALBA IMP.

PERÍODE VISIGÒTIC**Suïntila (621-631)**

Núm. 17-A Trient¹⁴ del tipus V (llegenda del revers comença amb COIV i acaba amb punt)¹⁵ i que exactament com el nostre inventari número 17, però amb la varietat de no portar punt al final del revers.

Núm. 12-C Trient¹⁶ del tipus II (llegenda del revers comença amb COPIV). Interessant peça que recolza la que ja publicarem en la nostra addenda segona¹⁷ i que contemplava com aquesta, la variant d'escriptura del nom, del rei de SVINTHILA per SINDILA, però a més a més amb l'acabament de llegenda de REX per RE. Aquest és el segon exemplar conegut.

Núm. 8 Trient¹⁸ de EGICA i VÍTIZA, només en un cinquanta per cent de la peça; tot i així ens presenta una variant d'encuny mai no publicada si tenim en compte l'acabament de la llegenda de l'anvers amb R·2·, d'aquestes emissions d'ambdós reis a la seca de Tarragona.

12. AUREO, SA Barcelona, lot núm. 310, subhasta 16-10-2001.

13. AUREO, SA Barcelona, lot núm. 2092, subhasta 8-5-2001.

14. SPINK, London, lot núm. 518, subhasta 12-7-2001.

15. BENAGES, Jaume. "Les monedes de Tarragona (addenda primera)". *Acta Numismàtica*, núm. 27, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans) Barcelona, 1997, p. 22.

16. AUREO, SA Barcelona, lot núm. 268, subhasta 27-2-2002.

17. BENAGES, Jaume. "Les monedes de Tarragona (addenda segona)". *Acta Numismàtica* núm. 29. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (Institut d'Estudis Catalans). Barcelona 1999, p. 34.

18. Jesus VICO, SA Madrid, lot núm. 360, subhasta 21-6-2001.

PERÍODE MODERN I CONTEMPORANI**Ferran II (1479-1516)**

Núm. 2-F 1/2 Senyal¹⁹ fals d'època. En la present peça observem les diferències següents respecte de les autèntiques; en primer lloc el pes és ostensiblement més baix; a l'anvers hi tenim una gràfila lineal en comptes de la de punts, a més sense punts interiors a l'orla trilobulada. Al revers no hi ha l'orla de punts que rodeja l'escut i la llegenda, i també hi manquen els tres punts al voltant de l'escut, així com els dos punts de separació de la llegenda cada dues paraules.

Ferran VII (1808-1833)

Núm. 1 var.1 5 ptes. 1809²⁰ del nostre inventari núm. 1 var. 1, i que presenta una encunyació a l'anvers sensiblement desplaçada.

Núm. 1 var.1 5 ptes. 1809²¹ també del mateix grup i amb un altre desplaçament d'un dels punxons de l'anvers.

Núm. 3-A 5 ptes. 1809²². Interessant moneda que presenta la particularitat d'estar batuda amb l'anvers del nostre inventari núm. 3 i el revers del núm. 4. Tanmateix s'observa un desplaçament a l'esquerra del punxó vertical de l'anvers.

Núm. 7.3 5 ptes. 1809²³. Moneda que situem en núm. 7 var. 3 del nostre corpus i que presenta un curiós reseguiment, tant a l'anvers com al revers. No entenem els motius que sembla ser que van encaminar el senyor Juan Folch a col·locar el seu nom al revers de la peça, probablement al 1875, com així figura a l'anvers. També hem comprovat que el cognom FOLCH, el van intentar afegir a l'anvers, dessota de FER. J VII, i que probablement a causa de problemes d'espai va ésser esborrat.

Núm. 7.4 5 ptes. 1809²⁴ de l'inventari núm. 7. Un exemplar extraordinari, tota

19. Arxiu de l'autor.

20. Arxiu de l'autor.

21. Arxiu de l'autor.

22. Arxiu de l'autor.

23. CAYON, Subastas. Madrid, lot núm. 1609, 13-12-2001.

24. Arxiu de l'autor.

vegada que és la primera que veiem una de les nostres monedes amb el reseguiment “G P” (Govêrno Português) coronat.

Aquest reseguiment és conseqüència de la llei de 31 de març de 1887²⁵, dictada pel Govern Portuguès, a fi i efecte, de poder controlar totes les monedes que circulaven a les illes Açores. Aquesta llei englobà a tot tipus de monedes, des de les de coure que equivalien a 7 1/2 reis, fins a les monedes de plata del tipus 8 rals espanyols, valorades en 1200 reis²⁶, i que per la grandària, el pes i el metall van incloure la nostra moneda. Així doncs hom pot observar que després de quasi vuitanta anys d’èsser emesa encara circulava.

Núm. 8. 1 var. 5 ptes. 1809, falsa de llautó²⁷. Al primer cop de vista sembla igual que la del nostre inventari núm. 8 var. 1; però si l’observem detingudament veurem que cap de les lletres i números de l’anvers són iguals i la gràfila tant d’un costat com de l’altre tenen un dibuix diferent; en canvi l’escut de Catalunya és el mateix. En resum, una peça interessant de falsari amb variant d’encuny.

CATÀLEG

Període romà republicà amb llegenda ibèrica

11.A. Quadrant. AE.

a/ Cap d’home a la dreta; al darrera tres glòbuls.

r/ Míg pegàs a d.; al darrera estrella i creixent; al dessota llegenda < S v.

Pes: 1,45 g Ø 14,6 mm Encuny 9.

26.1. Quadrant. AE.

a/ Cap d’home a la dreta amb mantell al coll; al darrera, caduceu. Gràfila de punts.

r/ Míg pegàs a d.; al dessobre tres glòbuls; al dessota, llegenda < S v sobre línia.

Gràfila lineal.

Pes: 2,79 g Ø 15,5 mm Encuny 3.

25. “Lei de 31 de Março de 1887. Achando-se prohibida, por decreto de 4 do corrente, a importação nos districtos de Angra do Heroísmo e Ponta Delgada, as moedas estrangeiras de prata que ali têm curso auctorizado, e convindo evitar que a introdução clandestina de taes moedas vá agravar a situação monetária d’aqueles districtos: hei por bem determinar o seguinte, enquanto o parlamento nao resolve ácerca das providencias a tomar sobre o assumpto:

Artigo 1.— As moedas de prata estrangeiras que têm curso auctorizado nos districtos de Angra, Horta e Ponta Delgada deverão ser apresentadas dentro do praso de trinta dias, contados da publicação do presente decreto nos mesmos districtos, para serem carimbadas”.

26. GOMES, Alberto. Moedas Portuguesas, 1128-1988, Lisboa 1987.

27. Arxiu de l’autor.

11-A

26-1

28-1

29-1

81-2

S/N-1

24-1

78

19-A

9-A

23-A

28.1. Unça. AE.

a/ Cap de Mercuri amb “petasus” a d. i mantell al coll; al darrera caduceu.

r/ Cavall galopant a la dreta; al dessorre glòbul; al dessorre llegenda sobre línia.

Pes: 1,15 g Ø 12 mm Encuny 8.

29.1. Quadrant. AE.

a/ Cap d'home a la dreta; al darrera casc macedoni. Gràfila de punts.

r/ Mig Pegàs a la dreta; al dessorre tres glòbuls; al dessorre llegenda . Gràfila lineal.

Pes: 2,92 g Ø 16,8 mm Encuny 2.

81.2. As. AE.

a/ Cap d'home a la dreta; mantell al coll amb fíbula; al darrera signe ibèric TA. Gràfila de punts.

r/ Genet a la dreta amb palma a la mà; al dessorre, llegenda . Gràfila lineal.

Pes: 12,11 g Ø 25,8 mm Encuny 3.

S/N.1. As. AE.

a/ Cap d'home a la dreta; al darrera, espiga?.

r/ Genet a la dreta amb palma a la mà; al dessorre, llegenda .

Pes: 16,71 g Ø 29,5 mm Encuny 1.

CONTRAMARQUES**Punxó circular**

24.1. Semis. AE.

a/ Cap d'home a la dreta; al darrera caduceu. Contramarca de punxó circular.

r/ Cavall piafant a la dreta amb les regnes soltes; entre les potes davanteres un glòbul. Al dessorre llegenda sobre línia.

Pes: 8,13 g Ø 22,7 mm Encuny 3.

S C Puntejades

78 As. AE.

a/ Cap d'home a la dreta; mantell al coll amb fíbula; al darrera signe ibèric TI. contramarca de S i C puntejades.

r/ Genet a la dreta amb palma a la mà; al dessorre, llegenda sobre línia.

Pes: 9,06 g Ø 25,6 mm Encuny 3.

PERÍODE ROMÀ**Guerres civils (68-69 dC)**

19.A. Denari. AR.

a/) GENIO • P • R. Bust de geni diademat a la d. amb cornucòpia que li passa per davant del bust. Gràfila de punts.

r/ (MARTI) VLTORI. Mart, despullat i amb casc caminant a d. A la mà d. javelina; a la mà esquerra cuirassa i al cinturó parazonium.

Pes: 3,54 g Ø 16,2 mm Encuny 4.

GALBA (69 DC)

9.A. Denari. AR.

a/ (GALBA) IMP. Cap de Galba llorejat a l'esquerra; globus al final del bust.

r/ (DIVA) AVGVSTA. Lívia amb túnica de peu a l'esquerra; a la mà dreta porta una pàtera i a l'esquerra un ceptre llarg.

Pes: 3,23 g.

23.A. Denari. AR.

a/ ^ SER GALBA IMP. Galba a cap descobert, vestit de militar, galopant a la dreta amb el braç dret estès.

r/) HISPANIA. Bust d'Hispania a la dreta amb els cavells recollits en forma de diadema. Al seu darrera, dues javelines; al dessota cuirassa; i al davant dues espigues. Gràfila de punts.

Pes: 3,34 g Ø 17,8 mm Encuny 8.

PERÍODE VISIGÒTIC**Suïntila (621-631)**

17.a. Trient. AV.

a/ ✠ SVINTHILAR: Bust frontal. Gràfila de petits triangles.

r/ ✠ CoIVSToTARR Bust frontal. Gràfila de petits triangles.

Pes: 1,44 g

12.C. Trient AV.

a/ ✱ SINDILARE+ Bust frontal.

Gràfila de petits triangles.

r/ ✱ Co:PIV:TARR• Bust frontal. Gràfila de petits triangles.

Pes: 1,42 g Ø 20,5 mm Encuny 6.

Egica i Vítiza (698-702)

8 Trient. AV.

a/ ✱ ID•NN //////////////// R•2• Ceptre de creu entre dos bustos afrontats. Gràfila de petits triangles.

r/ ✱ //////////////// VITTIZAN//////////////// Monograma

Pes: 0,77 g Ø 19 mm

PERÍODE MODERN I CONTEMPORANI

Ferran II (1479-1516)

2-F Mig senyal. AE.

a/ Tau entre orla trilobulada acabada en trèvols. Gràfila lineal.

r/ + DE TA RA GO NA. Llegenda envoltant l'escut de Tarragona.

Pes: 1,33 g Ø 20,6 mm Encuny 12.

Ferran VII (1808-1833)

1.var.1. 5 pessetes. AR.

a/ 5 P^s/ FER• VII•/ 1809. Gràfila d'orla de cucs. Llegendes dintre de cartella. El punxó horitzontal desplaçat.

r/ Dintre de gràfila d'orla de cucs, escut de Catalunya de cinc barres, coronat i amb dues branques de fulles creuades al dessota.

Pes: 26,54 g Ø 39,9 mm Encuny 12.

1.var.1. 5 pessetes. AR.

a/ 5 P^s/ FER• VII•/ 1809. Gràfila d'orla de cucs. Llegendes dintre de cartella. El punxó horitzontal desplaçat.

r/ Dintre de gràfila d'orla de cucs, escut de Catalunya de cinc barres, coronat i amb dues branques de fulles creuades al dessota.

Pes: 26,63 g Ø 40 mm Encuny 12.

3.A. 5 pessetes. AR.

a/ 5. P^s/ FER• VII• / 1809. Gràfila d'orla de fulles; llegendes dintre de cartella. Punxó vertical desplaçat a l'esquerra. Anvers corresponent al nostre inventari número 3.

r/ Dintre de gràfila d'orla de fulles, escut de Catalunya de cinc barres, coronat i amb dues branques creuades amb un punt al mig. Revers corresponent al nostre inventari número 4.

Pes: 26,01 g Ø 39,8 mm Encuny 12.

7.3 5 pessetes. AR

a/ 5. P^s/ FER• VII•/ 1809. Gràfila d'orla de fulles, llegenda dintre de cartella. Ressegellament de 1875 i J.

r/ Dintre de gràfila d'orla de fulles, escut de Catalunya de cinc barres, pla per la seva part superior i coronat (corona plana). Al dessota punt central amb dues branques creuades de tres fulles cadascuna. Ressegellament de JUAN FOLCH.

Pes: 25,76 g Ø 40,3 mm Encuny 12.

7.4 5 pessetes. AR.

a/ 5. P^s/ FER VII•/ 1809. Gràfila d'orla de fulles. Llegendes dintre de cartella. Ressegellament de "GP" (Govêrno Português) coronat.

r/ Dintre de gràfila d'orla de fulles, escut de Catalunya de cinc barres, pla per la seva part superior i coronat (corona plana). Al dessota punt central amb dues branques creuades de tres fulles cadascuna.

Pes: 26,15 g Ø 39,8 mm Encuny 12.

8.1 var. 5 pessetes. Llautó. Falsificació segle XX.

a/ 5. P^s/FER VII• / 1809. Gràfila imaginària. Llegendes dintre de cartella.

r/ Dintre de gràfila imaginària, escut de Catalunya de cinc barres coronat.

Pes: 27,44 g Ø 45,8 mm Encuny 12.

3-A

7-3

7-4

8-1 var.

